

Pwyllgor	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
Teitl yr Adroddiad	Cadw'r Bydd yn Lleol
Pwrpas yr Adroddiad	Cyflwynwyd yr Adroddiad hwn yn dilyn cais y Pwyllgor Archwilio i dderbyn diweddariad ar gynnydd un o'r prosiectau blaenoriaeth o fewn Cynllun y Cyngor sef Prosiect Cadw'r Budd yn Lleol.
Dyddiad y Cyfarfod	14.10.21
Awdur	Arwel Evans, Rheolwr Caffael
Pennaeth Adran	Geraint Owen
Aelod Cabinet	Cynghorydd Nia Jeffreys

Pwrpas y prosiect:

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am brynu ystod eang o nwyddau a gwasanaethau ac yn awyddus i geisio sicrhau bod busnesau lleol yn gallu cystadlu ac ennill y cytundebau hynny. Hynny er mwyn sicrhau bod cymaint o wariant y Cyngor ag sy'n bosibl yn aros yng Ngwynedd er budd yr economi leol.

Er mwyn hwyluso hyn, rydym wedi cyflwyno trefniadau caffael newydd yn y Cyngor ers Ebrill, 2016 ac wedi sefydlu Timau penodol sydd yn gyfrifol am gydlyn gweithgareddau caffael. Rydym yn galw'r trefniadau caffael hyn yn 'Rheolaeth Categori'. Mae'r Timau Categori hyn yn canolbwyntio ar weithgareddau Caffael mewn tri maes penodol sef i) Amgylchedd, ii) Pobl a iii) Corfforaethol. Lleolir y timau hyn o fewn adrannau Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Oedolion, Iechyd a Llesiant a Amgylchedd ond maent yn cael eu cefnogi gan y Gwasanaeth Caffael canolog sydd o fewn yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol.

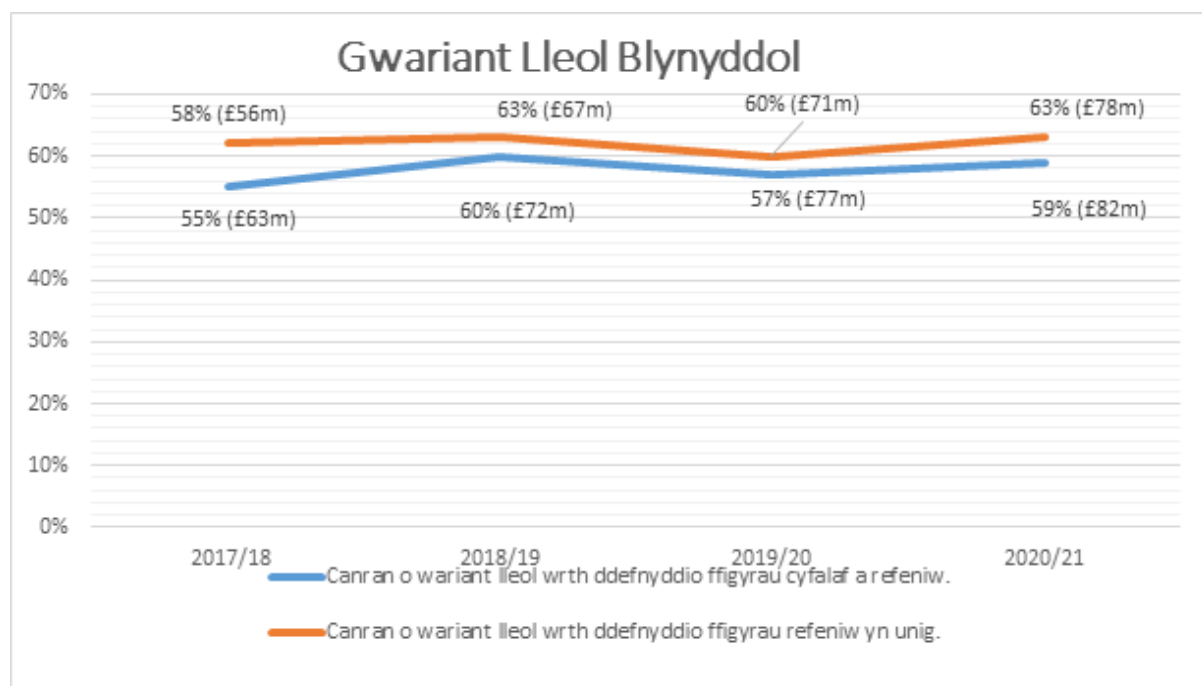
Dros y flwyddyn a hanner diwethaf mewn ymateb i heriau'r pandemig mae'r Timau Categori a'r Gwasanaeth Caffael canolog wedi bod yn rhan o drefniadau sicrhau cyflenwadau Offer Diogelwch Personol ('PPE'). Mae'r tri Thîm Categori wedi bod yn rhan allweddol o'r trefniadau ac yn parhau i fod ynghlwm a'r elfennau prynu, dosbarthu a rheoli stoc. Mae'r Tîm Categori Pobl yn ogystal, yn delio'n uniongyrchol gyda'r cartrefi henoed a gwasanaethau cymdeithasol ehangach. Mae hynny wedi arwain at leihad yn y gweithgarwch Caffael yn gyffredinol dros y cyfnod hynny sydd yn anorod am gael effaith ar gynnydd y prosiect yn y tymor byr.

Mesurau Llwyddiant: Cadw'r Budd yn Lleol:

Y prif fesur er mwyn mesur llwyddiant y prosiect hwn ydi:

- Y canran o wariant lleol caffael gyda busnesau o fewn y Sir (Cynlluniau Gwariant Cyfalaf a Refeniw).

Gweler isod graff sy'n arddangos perfformiad y Cyngor dros y 4 mlynedd diwethaf:

Fel y gweler o'r uchod, mae'r canran wedi gwella dros y cyfnod gyda'r gwariant yn cynyddu o £56m yn 2017/18 i £78m yn 2020/2021 (cynnydd o 39%).

O ran dosbarthiad ar draws y Timau Categori, gellid gweld hynny yn y tabl isod:

Tîm Categori	Canran Lleol – Gwariant Refeniw yn unig		
	2018/19	2019/20	2020/21
Corfforaethol	59% (£22.8m)	55% (£23.3m)	55% (£24.18m)
Amgylchedd	40% (£6m)	35% (£5.5m)	38% (£5.46m)
Pobl	74% (£38.2m)	72% (£42.1m)	71% (£48.36m)
Cyfanswm Gwariant Lleol	£67m	£71m	£78m

Fel y gwelir o'r tabl, mae'r perfformiad yn amrywio fesul Tîm Categori ond mae hynny oherwydd natur y categorïau prynu perthnasol. Er enghraifft, mae mwyafrif y gwariant o fewn y Tîm Categori Pobl yn ymwneud â chomisiynu darpariaeth gofal ac mae'r mwyafrif o'r darparwyr wedi eu lleoli yng Ngwynedd. O ran y Tîm Categori Amgylchedd, nid oes cyflenwyr lleol ar gael o ran deunyddiau craidd i'r maes Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac felly, mae'r gwariant lleol yn is o ganlyniad.

Er mwyn codi'r canran yma mor uchel ag sy'n ymarferol bosib, mae gan yr Adran ystod o ffyrddau gwaith penodol sydd at ei gilydd, yn cyfrannu at wella'r canran o wariant lleol caffael. Ceir grynodedb o'r ffyrddau gwaith hyn yma:

1. Cynlluniau Cefnogi'r Farchnad

Mae ystod o gynlluniau ar waith er mwyn cefnogi'r farchnad i gyflwyno tendrau am waith. Mae rhain yn cynnwys cydweithio gyda'r Adran Economi a Chymuned er mwyn adnabod pa gymorth sydd ei angen ar gyflenwyr lleol. Ar hyn o bryd, mae'r timau yn cefnogi drwy:

- Cefnogi Busnesau Lleol i dendro – pecynnau cymorth i gefnogi cyflenwyr i ennill achrediadau Iechyd a Diogelwch (SSIP), defnyddio cytundebau Peirianeg Sifil (NEC4) ymateb i gwestiynau Deddf Llesiant mewn tendrau.
- Paratoi'r Farchnad - trefnu a chynnal sesiynau cwrdd â'r prynwyr gyda'r timau, amryw o gytundebau adeiladwaith, cludiant a meysydd gofal.

Mae cyfranogiad y farchnad yn amrywio o gynllun i gynllun ond ar y cyfan, mae'n hynod anodd cael y farchnad i ymrwmo i fanteisio ar yr holl gefnogaeth sydd ar gael.

2. Caffael Arloesol - Methodoleg Caffael Gwerth Cymdeithasol

Mae'r ffrwd gwaith yma yn un newydd eleni ac sy'n destun peilot ar hyn o bryd. Y nod ydi cyflwyno methodoleg asesu tendrau newydd drwy'r Cyngor i'r dyfodol fydd yn galluogi'r Cyngor i gynnwys cymal Buddiant Cymdeithasol i Wynedd fel sail er mwyn asesu'r tendrau.

Yn ymarferol, bydd hyn yn golygu asesu tendrau gan ddefnyddio cyfuniad o bris, ansawdd a buddiant cymdeithasol. Mae hyn yn cyflwyno agwedd sgorio newydd sy'n golygu bod angen i gwmnïau pa fuddiannau y gallent eu cyflwyno i'r Sir uwchben cyflawni'r gofyn craidd y gytundeb e.e. gall cwmnïau gynnig cyflogi staff, darparu cynllun prentisiaethau neu darparu cyfleon profiad gwaith ayb.

Bydd defnyddio'r elfen buddiant cymdeithasol yn golygu bod gan cwmnïau lleol gyfleon newydd er mwyn arddangos eu cyfraniad i'r economi leol o dderbyn cytundeb gan y Cyngor.

Mae'r peilot a gyfeirir ato uchod bellach wedi cyrraedd sefyllfa ble mae'r cytundeb cyntaf wedi ei gynnig i gyflenwr gan ddefnyddio'r methodoleg newydd. Yn yr achos yma, cyfrifwyd bod gwerth y gytundeb yn £181k ond cyfrifwyd y buddiant cymdeithasol i Wynedd fod yn £105k.

O ganlyniad, mae'r cwmni buddugol wedi ymrwmo i gyflogi 3 swyddog sy'n byw yng Ngwynedd, cynnal 4 sesiwn hyfforddiant i fyfyrwyr gofal cymdeithasol, 4 wythnos o brofiad gwaith i 2 myfyriwr, cynnig 20 awr o amser gwirfoddol i gefnogi elusennau lleol ac wedi ymrwmo i 2.5 awr yr wythnos i ddatblygu sgiliau Cymraeg y gweithlu ymhellach.

Heb amheuaeth, pe na fyddai'r Cyngor wedi cynnwys y cymal Buddiant Cymdeithasol yn y tendr, ni fyddai'r buddion hyn wedi bod ar gael i Wynedd. Mae hynny felly, yn arwydd o'r potensial posib o ddefnyddio'r fethodoleg newydd ar draws y Cyngor. Y bwriad yn awr ydi parhau i weithredu'r peilot gan adnabod cyfleon ar draws y tri Tîm Categori Caffael.

3. Deddfwriaeth Caffael i'r dyfodol

Yn sgil Brexit, mae Deddfwriaeth newydd mewn perthynas â caffael yn lleol wedi'w gyhoeddi ar gyfer cytundebau gwerth isel. O ganlyniad, rydym wedi cyflwyno newid i'r rheoliadau caffael sydd bellach yn ein galluogi ni hysbysebu cyfleoedd o fewn y Sir yn unig. Wrth gyflwyno'r trefniadau newydd i'r Timau Categori rydym hefyd wedi ceisio adnabod y prif gategoriâu ble mae'n bosib manteisio ar y drefn yma.

Mae'n deg nodi bod y cyfleon hyn am fod yn gyfyngedig yn sgil y trothwyon gosodwyd gan y Llywodraeth ond mae'n gyfle arall ble gall y Cyngor ei ddefnyddio er mwyn cynyddu y gyfradd Cadw'r Budd yn Lleol.

I grynhoi felly, mae cynnydd da wedi ei wneud dros y pedair blynedd diwethaf er mwyn cynyddu'r canran o wariant y Cyngor sy'n aros yn lleol. Fodd bynnag, mae'r 18 mis diwethaf wedi bod yn rhai heriol iawn ac wedi llesteirio gallu'r Cyngor i wella'r ganran hynny yn uwch. Bydd y gwaith sydd ar droed i adfer yr economi a gweithgareddau dydd i ddydd yn golygu daw cyfleon i wella'r sefyllfa ond bydd manteisio ar hynny yn ddibynnol ar allu'r Cyngor i ymateb yn effeithiol.